

ET SPØRGSMÅL OM KILDER

prent
Avisen i Undervisningen feb. 2007

Læs om bladet side 3/ TEMA: Et spørgsmål om kilder, fx Den typiske kilde: En midaldrende mand med indflydelse side 4-7/ Kender du en nydansker? side 12-13/ Sandhed er det, vi kan blive enige om side 14-17. Læs også om unges møde med journalistik og aviser side 22-28.

Danmarks Skolebibliotekarer og Avisen i Undervisningen
indbyder i samarbejde med Det Danske Filminstitut alle interesserede til

FilmForum 07

fredag den 16. marts 2007

FilmHuset, Cinemateket, Gothersgade 55, Kbh. K.

Program:

09.30 – 10.00 Kaffe, te & brød

10.00 – 11.00 **Nye film til undervisningen**

v. Ditte Mejlhede, skolekonsulent, DFI

11.00 – 12.00 **Ord fra den sorte gryde**

Journalistik og skønlitteratur er traditionelle modsætninger. Men fakta og fiktion er blot forskellige måder at beskrive virkeligheden på. Værktøjet er ord.

Journalisten og forfatteren Niels Krause-Kjær har ben i begge lejre og er ikke længere skizofren. v. Niels Krause-Kjær, forfatter og journalist

12.00 – 13.00 Frokost

13.00 – 13.15 **AiU - aktiviteter**

v. Kirsten Holck Rantorp, afdelingschef, Avisen i Undervisningen

13.15 – 14.00 **"Fucking 14 - eller Supervoksen!"**

v. Christina Rosendahl, filminstruktør

14.00 – 14.30 Kaffe, te, kage

14.30 – 15.30 ... Christina Rosendahl fortsætter ...

Konferencegebyr 700 kr.

Tilmelding med oplysninger om navn, adresse, e-mail, arbejdssted og EAN-nr. til Bibliodan, Låsbygade 67 – 69, 6000 Kolding. bibliodan@bibliodan.dk - senest d. 25. februar, hvorefter faktura udsendes. Man er optaget ved modtaget betaling og yderligere udsendes ikke.

Med venlig hilsen

Avisen i Undervisningen

Det Danske Filminstitut

Danmarks Skolebibliotekarer

Kirsten Holck Rantorp

Ditte Mejlhede

Torben Larsen

khr@danskedagblade.dk

dittem@dfi.dk

torben.larsen1@skolekom.dk

Det handler om kilder. Valg af kilder. Brug af kilder. Beskyttelse af kilder.

Læserne møder ikke hr. og fru Hansen ofte nok i de danske aviser. Det konkluderer rapporten "Dagspressens kilder", som omtales på side 4-7. Men er det et savn? Ikke nødvendigvis.

I tv-nyhedsudsendelser hører vi ofte hr. og fru Hansens mening om hvad som helst fra salg af gamle fødevarer til CO2-udslip. Og mine øjne stiller lige så ofte ind på uendeligt. For jeg hører til dem, som dyrker nyheder for at blive klogere. Ikke for at genkende mine egne følelser i en ny udgave.

Og når journalisten i 10 procent af tv's nyhedsudsendelser interviewer en kollega om, hvordan det mon går inde bag de tykke mure, hvor en international konference finder sted – eller hvad vedkommende føler ved at se George Bush betræde den danske jord på et lynvisit, ja så lukker jeg øjnene. Og åbner dem først, hvis det viser sig, at reporteren faktisk er fagligt opdateret på situationen.

Den typiske kilde er en midaldrende mand med indflydelse. Er det godt nok? Ikke på vilkår, siger jeg som kvinde. Men kønskvotering risikerer at gå ud over det saglige. Og kvoter dur af samme grund ikke, når det drejer sig om nydanske kilder. Eller om de unge, som naturligvis foretrækker medier, hvor de også kan møde andre unge.

"Det nemmeste er at bruge kildelisten som en automat", skriver Kjeld Hybel sarkastisk i sin klumme her i bladet. Men hvem siger, at det skal være nemt? Automat-tænkning fører ikke til valg af de originale kilder, som får mediebrugeren til at spærre øjnene op og holde dem åbne.

På www.aiu.dk/prent er der opgaver til nogle af bladets artikler.

Kirsten Holck Rantorp
Redaktør

FORSIDEN

NICOLAÏ HOWALT/
SCANPIX

TEMA: ET SPØRGSMÅL OM KILDER

- Side 4: Den typiske kilde: En midaldrende mand med indflydelse
- Side 8: Kildebeskyttelse: Offentligheden skal vide besked
- Side 11: Hvor kommer vreden fra?
- Side 12: Kender du en nydansker?
- Side 14: Sandhed er det, vi kan blive enige om
- Side 18: Dags, nu skal du høre, hvad jeg gerne vil have dig til at sige ...
- Side 19: Sæt dagsordenen
- Side 20: Få mest muligt ud af dine kilder

UNDERVISNING

- Side 22: Tal før du skriver
- Side 24: Hvor der ikke er en vej finder man en vej
- Side 26: Avisproduktion gav godt kammeratskab
- Side 27: Avisugen gør gymnasieelever interesserede i at læse avis

ANMELDELSER

- Side 29: Det pure opspin
- Side 30: Spændende bidrag – manglende sammenhæng
- Side 31: Findes det, findes det her

Den typiske kilde:

En midaldrende mand med indflydelse

Af journalist *Christina Ove Holm*

Foto *Jesper Voldgaard*

Han er veluddannet. Han sidder i et godt og indflydelsesrigt job. Han er midaldrende. Og han er - en mand.

Sådan ser den typiske kilde ud i de danske aviser. Og der er rigtig mange af hans slags.

Til gengæld mangler kvinderne, de unge, de studerende, de arbejdsløse, de gamle og pensionisterne.

Sådan tegner billedet sig groft sagt i rapporten "Dagspressens kilder", der er blevet til mellem Kontrabande, som er en journalistisk udviklingsvirksomhed, og Center for Journalistik og Efteruddannelse (CFJE). Rapporten blev offentliggjort i efteråret 2006 og koncentrerer sig udelukkende om, hvilke kilder danske aviser bruger og danske aviskilders syn på journalisters arbejde.

Og det er spændende læsning.

Så spændende, at Prent har fået initiativtageren til rapporten, Søren Schultz Jørgensen, der er partner i Kontrabande, til at kommentere på fakta.

Hvor blev hr. og fru Hansen af?

Dagspressen afspejler i sit kildevalg først og

fremmest samfundets beslutningstagere, ikke samfundets beslutningsmodtagere. Det vil sige, at 8 ud af 10 avis-kilder er mænd. I samfundet er kun hver anden borger mand.

55 procent af avisernes kilder har en akademisk uddannelse. I befolkningen som helhed udgør de akademisk uddannede kun godt fem procent.

69 procent af dagspressens kilder er blevet interviewet af en journalist mere end 10 gange i de sidste tre år. Samme erfaringsballast har mindre end en procent af samfundsborgerne. Kun 10 procent af kilderne i de danske dagblade er lægfolk eller "almindelige mennesker". De resterende 90 procent optræder som repræsentanter for en organisation, en virksomhed, en institution, en profession eller lignende.

Der er altså tale om Tordenskjolds soldater. Dem som aviserne bruger igen og igen. Hermed tegner dagspressen et skævt billede af virkeligheden.

- Almindelige borgere optræder sjældnere og sjældnere i spalterne, og det er et stort problem.

■ **Mere end 4 ud af 10 danskere ønsker flere hr. og fru Hansen'er i aviserne. Alligevel er de svære at få øje på. Heller ikke kvinder, de unge og de gamle får meget spaltepads. Sådan konkluderer en rapport om de danske aviskilder, der udkom i slutningen af 2006.**

Når læserne ikke kan 'se sig selv' i avisen, vælger nogle af dem at opgive læsningen. Tv har været langt bedre til at prioritere identifikationskriteriet (Journalistikkens fem nyhedskriterier er: Væsentlighed, identifikation, aktualitet, sensation og konflikt.Red.), hvilket åbenbart er det folk vil have. Her har aviserne ikke flyttet sig. De sætter stadig væsentlighedskriteriet højest, og det er nok lidt old school, siger Søren Schultz Jørgensen.

I tilblivelsen af rapporten har Kontrabande og CFJE fået et analyseinstitut til at måle befolkningens syn på journalistik og medier.

- Målingen viser, at et flertal af danskerne mener, at der optræder for få almindelige mennesker som kilder i de danske aviser. Det er da tan-

kevækkende, siger Schultz Jørgensen, der maner til eftertænksomhed hos aviserne.

- Der er mange andre nyhedskanaler for befolkningen end den traditionelle avis. Så dagbladernes redaktioner skal i højere grad finde ud af, hvem det er, de vil have som læsere, og så målrette deres stof efter dem. På nogle aviser er det måske ok at bruge mange beslutningstagere som kilder. Mens andre aviser må tænke over at få flere almindelige mennesker i spalterne, siger Schultz Jørgensen.

Kvinderne der blev væk

En anden af rapportens konklusioner er, at kvinder er stærkt underrepræsenteret som aviskilder. Knap 8 ud af 10 aviskilder er mænd. MetroXpress ►

Fakta om rapporten

- I alt 2.359 mundtlige kilder indgår i undersøgelsen. De optrådte som kilder i perioden juni- september 2006 på erhvervs-, kultur- eller indlandssiderne i et af landets syv mest læste dagblade: MetroXpress, Urban, Jyllands-Posten, Berlingske Tidende, Politiken, Ekstra Bladet og B.T.
- Af de registrerede kilder har 1.268 fået tilsendt et elektronisk spørgeskema. I alt 751 kilder har svaret på skemaet. Det giver en svarprocent på 69.

Befolkningens og kildernes tillid til journalisterne:

- Kildernes tillid til journalister og medier er højere end den almindelige befolknings tillid på dette punkt. En repræsentativ spørgeundersøgelse i befolkningen i forbindelse med "Dagspressens kilder" viser, at 59 procent af danskerne mener, at journalister ofte fordrejer sandheden. 42 procent af de adspurgte kilder mener det samme. 77 procent af dagspressens kilder mener, at medierne generelt er troværdige. Samme holdning har 68 procent af befolkningen.
Lidt over en fjerdedel af kilderne i undersøgelsen svarer, at det interview, de var involveret i, har fået dem til at ændre syn på journalisters arbejde. Flertallet af disse respondenter er blevet mere positive.

er den danske avis, der har mindst skævhed mellem mandlige og kvindelige læsere. Her er fordelingen 60/40. Skævheden er værst på Politiken, som ellers gerne vil fremstå som en avis, der bliver læst af kvinder. Her er kønsfordelingen 80 procent mænd og 20 procent kvinder.

Søren Schultz Jørgensen uddyber, at kvinderne står klart svagest på avisernes erhvervssider. Her er kun knap 15 procent af kilderne kvinder. Næsten ni ud af 10 kilder er mænd. Mindst mandedomineret er kulturstoffet, hvor den kvindelige kildenandel sniger sig helt op i nærheden af en tredjedel.

- Kønsforskellene mellem avisers stofområder følger således nogle ganske rodfæstede og stereotypiske forestillinger om, hvad der karakteriserer henholdsvis typisk mandestof og typisk kvindestof: Kvinderne er til blød kultur, mændene er til hård business, siger Schultz Jørgensen.

De unge vil læse om sig selv

Og så er der de unge. I følge rapporten er det også ganske svære at få øje på i aviserne. Yngre kilder under 30 år er markant underrepræsenteret, mens aldersgruppen 30-60 år optræder hyppigst som kilder. Og det hænger sandsynligvis sammen med, at det netop er den alder, hvor man er erhvervsaktiv. De unge derimod har ingen magt i samfundet.

Men hvis aviserne vil sikre sig, at de også har læsere om 20 og 30 år, når deres kernelæsere, der i dag er midaldrende, er døde, så skal de begynde at skrive til de unge. Flere internationale undersøgelser viser entydigt to ting:

1. De unge læser avis, hvis de kan se sig selv i avisen. Unge mennesker er yderst fokuserede på identifikation, hvor de skal kunne sige "Bare det var mig" eller "Godt det ikke er mig", når de har læst en artikel i avisen. Kan de ikke det, dropper de den. Der er masser af andre steder, hvor de kan hente de nyheder og den inspiration, de vil have.

2. Unge mennesker, der vænner sig til at blive informeret og underholdt af avisen, holder fast i den som medie. For manges vedkommende er den ikke nyhedskilde nr. 1 i studietiden, hvor økonomi spiller en væsentlig rolle i forhold til betalingsaviser. Men der er stor sandsynlighed for, at den unge, som er opvokset med avisen, vender tilbage til den igen, når han når den fase i livet, hvor han etablerer sig.

- For mig at se er det største problem for aviserne, at de unge ikke er særlig stærkt repræsenteret som kilder. Hvis aviserne vil holde fast i de unge og dermed sikre sig at overleve, skal de lave special-

■ **Han er veluddannet. Han sidder i et godt og indflydelsesrigt job. Han er midaldrende. Og han er - en mand. Sådan ser den typiske kilde ud i de danske aviser. Og der er rigtig mange af hans slags.**

Kildernes syn på deres optræden i artikler

■ Kildernes syn på de artikler, de optræder i, er overvejende positivt. Fem ud af hundrede svarer, at de er helt eller delvist fejlciterede. 12 procent af kilderne angiver, at deres citater er korrekte, men sat i en misvisende sammenhæng. 15 procent har fundet faktuelle fejl i den artikel, de optræder i. Hver femte kilde mener, at artiklen overdriver og dramatiserer for meget.

Omkring 25 procent synes, at overskriften er misvisende. Ca. halvdelen af kilderne finder én eller flere af disse fejl og unøjagtigheder i den artikel, de optræder i. Analyserne viser, at de kilder, der finder fejl i artiklerne, er tilbøjelige til at have mindre tillid til både journalister og til nyhedsmedierne i det hele taget.

produkter, som den målgruppe kan identificere sig med. Jeg tror nemlig ikke, at man kan skrive den samme avis for både unge og gamle. De to grupper vil have noget forskelligt, så det er vigtigt at fokusere på hver sin gruppe i hvert sit produkt, siger Søren Schultz Jørgensen.

Banditter der springer over hvor gærdet er lavest

Rapportens kilder var yderst positive over for at deltage i en undersøgelse, der blandt andet skulle kortlægge deres syn på journalisters arbejde.

- Det almindelige syn på journalister og medier er, at de er en flok banditter, der springer over, hvor gærdet er lavest. Men da vi sad med svarene fra kilderne, viste det sig faktisk, at rigtig mange er tilfredse med journalisternes arbejde, siger Søren Schultz Jørgensen.

"Jeg har oplevet journalister, der går seriøst til emnet og selv følger op på, at jeg bliver citeret korrekt. Og andre gange, hvor citaterne er misvisende. Har oplevet, at jeg er blevet grundigt orienteret om sammenhængen i interviewet, men jeg har også prøvet at opleve at blive klippet ind i en sammenhæng, jeg ikke var oplyst om – også selv om jeg havde spurgt forinden."

Adspurgt kilde fra rapporten.

Cirka en fjerdedel af rapportens kilder mener ikke, at journalisten har oplyst dem om formålet med artiklen. To tredjedele føler sig omvendt tilstrækkeligt informeret på dette punkt. En tredjedel af kilderne mener ikke, at de er blevet tilstrækkeligt informeret om, hvad de vil blive citeret for. På dette punkt er der tilfredshed blandt 60 procent af kilderne. Mere end 40 procent af kilderne svarer, at journalisten skulle have informeret bedre om, hvilke andre kilder der ville være med i artiklen.

Generelt tyder analyserne på, at journalistens information om formål, citater og andre kilder har en direkte effekt på kildernes opfattelse af processen, den færdige artikel og tilliden til journalisters arbejde: Jo mere information, desto mere tilfredse kilder.

"Journalister er ofte dovne hunde, der laver dårlig research. Bliver også ofte sure, hvis man ikke bekræfter deres vinkel. Men efter at have siddet 20 år i Folketinget har jeg næsten ingen problemer med dem længere." Adspurgt kilde fra rapporten. ■

www.

Læs hele rapporten Dagspressens kilder på:

www.cfje.dk/kilder

Opgaver til denne artikel: www.aiu.dk/prent

Kildebeskyttelse:

Offentligheden skal vide besked

Af journalist Christina Ove Holm

Hvad er vigtigst? Offentlighedens ret til at vide besked – eller det enkelte individs interesse i hemmeligholdelse? Svaret må variere med sagen. Men den 1. december 1998 var Ekstra Bladets redaktion ikke et sekund i tvivl: Det måtte frem, at ledende politifolk anonymt fortalte, at Retslægerådet sagde god for, at plejehjemsassistent på det københavnske plejehjem Plejebo, Dorte Gramkow, kunne tiltales for 10-12 drab på beboere på Plejebo.

- Vi besluttede at lave en side med rubrikken "Politiet: Hun dræbte 12", fortæller chefredaktør Bent Falbert.

- Den pågældende politichef sagde til os - efter at have læst Retslægerådets udtalelse om de 22 døde pensionister - at der var basis for 10-12 drabstiltaler, og det bekræftede hans eget skøn. Den vurdering var uhyre interessant for offentligheden, og derfor bragte vi historien, siger Bent Falbert.

Efterfølgende forsøger politiet at finde beviser, men statsadvokat Karsten Hjorth må opgive sagen. Der er alene tale om kritisabel lægelig behandling af de gamle, vurderer han. Senere får Gramkow 700.000 kr. i erstatning af staten. Efter at sagen er henlagt, går Dorte Gramkows forsvarer, Thomas Rørdam, i gang med at se på, hvem i pressen der skrev hvad. Ekstra Bladets artikel med rubrikken "Politiet: Hun dræbte 12"

falder ham for brystet.

- Thomas Rørdam stævner mig for artiklen og vil have mig til at oplyse, hvem fra politiet, der var kilden til historien. Det vil jeg naturligvis ikke oplyse. Jeg er godt klar over, at det er ulovligt for politiet at udtale sig om skyldsspørgsmålet. Derfor var det jo nødvendigt selv at tage tævene og holde hånden over den pågældende, som ellers var blevet fyret. Forholdet var, at hele drabsafdelingen i Københavns politi var overbevist om, at hun var morder - og nu så de deres synspunkt underbygget af Retslægerådet. Drabsafdelingens indstilling til statsadvokat Karsten Hjorth om tiltalsspørgsmålet er aldrig blevet offentliggjort. Men vi ved, at afd. A stærkt anbefalede at rejse tiltale, siger Falbert og understreger:

- Vi har glæde af at have et godt forhold til politiet, så det ville være for dumt at oplyse identitet på kilden.

Ifølge Ekstra Bladet forlangte Thomas Rørdam yderligere kilden afsløret ved en intern undersøgelse på politigården. Men ingen politifolk meldte sig.

Falberts tavshed kommer til at koste ham dyrt. Sagen bliver ført hele vejen til Højesteret, som dømmer Ekstra Bladet til at betale Gramkow en erstatning på 100.000 kr. Desuden skal Falbert betale dagbøder på 40.000 kr. og sagens omkostninger.

- Thomas Rørdam gjorde i retten et stort num-

6. søndag 1. december 1986 EKSTRA BLADET EKSTRA I

Efter Retslægerådets rapport:

POLITIET: HUN DRÆBTE 12

Den unge politimester, som er sigtet for at have dræbt 12 af sine passagerer, har sagt mod sin livs sluttede, såvel som omkring halvparten af de pågældende.

Det er medbringeren, efter at Retslægerådet i efteråret 1985 havde en bestemmelse af de mange dræbte til både politiet og beviserne for de sigtede i Retslægerådets rapport om dræbte. Retslægerådet har Retslægerådets rapport, som dræbte passagerer, sagt, har oplyst, men efter hvad Retslægerådet offentliggjorde i Retslægerådets rapport.

Den unge politimester, som er sigtet for at have dræbt 12 af sine passagerer, har sagt mod sin livs sluttede, såvel som omkring halvparten af de pågældende.

Det er medbringeren, efter at Retslægerådet i efteråret 1985 havde en bestemmelse af de mange dræbte til både politiet og beviserne for de sigtede i Retslægerådets rapport om dræbte. Retslægerådet har Retslægerådets rapport, som dræbte passagerer, sagt, har oplyst, men efter hvad Retslægerådet offentliggjorde i Retslægerådets rapport.

Den unge politimester, som er sigtet for at have dræbt 12 af sine passagerer, har sagt mod sin livs sluttede, såvel som omkring halvparten af de pågældende.

Det er medbringeren, efter at Retslægerådet i efteråret 1985 havde en bestemmelse af de mange dræbte til både politiet og beviserne for de sigtede i Retslægerådets rapport om dræbte. Retslægerådet har Retslægerådets rapport, som dræbte passagerer, sagt, har oplyst, men efter hvad Retslægerådet offentliggjorde i Retslægerådets rapport.

Chefredaktøren: Ekstra Bladet ofrer ikke kilder for selv at slippe uskadt. Så tager vi hellere tævene.

mer ud af, at da vi ikke ville oplyse navnet på kilden i politiet, var han afskåret fra at sagsøge den pågældende - og gik derfor efter mig som budbringer. Det er juridisk ok, da jeg hæfter for alle anonyme udtalelser i avisen som ansvarshavende chefredaktør. Vi

fastholdt i retten, at oplysningerne var i samfundets interesse, siger Falbert.

Politi og presse: Et win-win-forhold

Senere får Gramkow en ny advokat ved navn Lars Kjeldsen. Han slår fast, at kildebeskyttelse ikke er en pligt for

den enkelte journalist. Journalisten har pligt til at fortælle sine foresatte om sine kilder. Advokaten mener heller ikke, at politiets holdning til skyldsspørgsmålet har særlig offentlig interesse. Ekstra Bladets advokat, Ulrik Ibfelt, mener omvendt, at kildebeskyttelsen er ukrænkelig, og at pressens rolle forringes væsentligt, hvis retten til hemmeligholdelse af kilders identitet udvandes.

Til forsvar for avisens advokat forklarer Ekstra Bladet i en artikel kort efter afgørelsen: "Ibfelts rolle i sagen er ikke nem. Selvom hans modpart konsekvent betvivler lødigheden af Ekstra Bladets kilder i sagen, har Højesteret berøvet Ibfelt vitale muligheder for i detaljer at bevise sandheden i den famøse artikel: Bladets advokat må ikke i retten spørge den daværende drabschef hos Københavns Politi om hans stilling til Retslægerådets afgørelse. Han må ikke selv læse rådets vurdering af dødsårsagerne. Og han nægtes adgang til drabsafdelingens indstilling til statsadvokaten om tiltalerejsning i sagen.

Ekstra Bladet taber altså, hvilket bliver en dyr omgang for avisen. Men Falbert står fast:

- Ekstra Bladet ofrer ikke kilder for selv at slippe uskadt. Så tager vi hellere tævene. Princippet om kildebeskyttelse er det vigtigste.

Chefpolitiinspektør fra Københavns Politi, Per Larsen husker tydeligt Ekstra Bladets beskyttelse af kilden i politiet.

- Jeg er helt sikker på, at den pågældende kilde i politiet var glad for ikke at blive udstillet. Vedkommende kunne have endt i fedtefadet. Vi har en regel om, at vi ikke udtaler os om skyldsspørgsmålet, hvilket er i strid med retsplejeloven, siger Per Larsen.

- Generelt har vi naturligvis en stor interesse i at have et godt forhold til pressen. Det lever vi af! Vi får ikke spor ud af at holde kortene tæt ind til kroppen, og i øvrigt mener vi, at borgerne i det her land har ret til at vide, hvad alle de mange skattekroner, der bliver puttet i rigspolitiet, bliver brugt til.

Per Larsen understreger, at det gode forhold til pressen er et win-win-forhold:

- Pressen får gode historier. Og vi får opklaret rigtig mange sager, fordi pressen interesserer sig for

dem og skriver om dem.

På Ekstra Bladet mærker redaktionen, at der er en stor goodwill fra politiets side.

- De stiller altid op, når vi henvender os om en historie, og det er da enormt positivt. Hos politiet ved de, at de kan udtale sig i tillid til, at de ikke bliver røbet, siger Bent Falbert.

Dorte Gramkow sagen – kort:

■ 20. oktober 1997 bliver den 32-årige plejehjemsassistent Dorte Gramkow anholdt, sigtet for 22 drab og tyveri af 629.000 kr. på plejehjemmet Plejebo på Vesterbro i København. Københavns Politis drabsafdeling havde efterforsket sagen i et halvt år. Byens stadsrådgiver Claus Lundstedt mente, der var tale om aktiv døds-hjælp i mange af tilfældene. Historien var topnyhed i alverdens medier, ikke mindst de danske.

■ I december 1998 besvarer Retslægerådet 243 spørgsmål fra politi og forsvarere. Kilder i politiet mener, at der herefter fortsat er basis for drabstiltale i 10-12 tilfælde. Men statsadvokat Karsten Hjorth opgiver sagen. Der er alene tale om kritisabel lægelig behandling af de gamle, vurderer han. Senere får Gramkow 700.000 kr. i erstatning af staten.

■ I oktober 2000 begynder sagen imod 53-årige Wanda Grosman, der var læge i plejehjemmet Plejebo. Hun tiltales for uagtsomt manddrab på fem gamle beboere samt overtrædelse af lægeloven. Lægen blev senere frifundet. Domsmandsretten fandt det ikke bevist, at tre kvinder og to mænd døde som følge af lægens handlinger. Retten nøjedes med at give Wanda Grosman en bøde på 5000 kr. for 'grovere eller gentagende forsømmelse eller skødesløshed i udøvelsen af sit kald'.

- Havde den konkrete sag offentlig interesse, selvom bevisførelsen ikke var afsluttet?
- Hvor går grænsen for kildebeskyttelse?
- Skal politiet dække over deres egne? ■

www.

Se også forslag til arbejdsopgaver på

www.aiu.dk/prent

Hvor kommer vreden fra?

"HVOR KOMMER vreden fra?" var der engang en interviewer der spurgte mig, og jeg svarede at forskere havde opdaget at den kom fra den østlige, skyggefulde side af Kaukasus, og at den efter alt at dømme så dagens lys en iskold vintermorgen år 749 før Kristus, hvor det ikke var til at opdrive brænde.

Når det så er sagt, ved jeg godt hvornår den kommer.

Den kommer, når jeg står på Uafhængighedspladsen i Kiev i Ukraine i begyndelsen af december 2004 og opdager at alle vestlige journalister flokkes om de unge 'oprørere' som var hver og én af dem en ny Václav Havel. Jeg ved det, når jeg ser dem: Når de kommer tilbage på deres hotel, skriver de alle

den samme lovprisning af den orange revolution om et land og et folk i det kommunistiske mørke der endelig vender sig mod vestens lysende demokrati. Halleluja, we love you!

Den kommer, fordi ikke en af de journalister bevæger sig væk fra Kiev, fordi de så vil bevæge sig væk fra deres egen og deres avis' forståelse af hvad der sker. Fordi de ikke vil høre og ikke vil se andet end det de selv og deres avis mener, er det vi alle skal mene om det der sker.

Det var sådan det var i Ukraine i december 2004. Der var ikke én der tvivlede. Det er der stadig ikke. Der er ingen der vil tale om hvor meget de tog fejl. Alle de orange flag og faner der vajede hen over den vestlige verdens avisforsider er lykkeligt glemte.

DEN SIDSTE AFTEN på turen til Ukraine tog vi ud på en luksusrestaurant i udkanten af Kiev og mødte en dansk tv-journalist, der havde lavet de samme jubelreportager fra Kiev som de andre vestlige journalister. Vi fortalte ham, at vi havde været i Donetsk det meste af tiden, og han svarede: "Der ville vi også have været."

Men så var der heldigvis maden på luksusrestauranten, hvordan skulle man kunne rejse fra den?

JEG KAN SAGTENS være bagklog og sige: "Hvem fik så ret?" Intet er nemmere. Men det var noget af en sag at være forklog dengang. At stå overfor en hel hær af journalister der alle så det samme og skrev det samme, og så give sig til at skrive det stik modsatte, det føltes som at lægge løkken om sin egen hals.

Jeg ved ikke hvorfor man gør det alligevel. Instinkt? En lille uro: "Der er noget galt." Og uroen vokser, især når man ser hvordan de andre journa-

lister arbejder. De arbejder ikke, de står i kø. For at komme frem og interviewe den person hundrede af deres kolleger lige har interviewet.

Det er når man ser det, man bliver vred. Vreden er en drivkraft, men heller ikke mere. Den kan være fuld af selvhævdelse og barnlig fornærmelse, den kan lede én på vildspor. Følelsen af at man er en bedre, klogere og mere intuitiv journalist end andre, er ødelæggende. Det kan godt være den er der, men hvis ikke den er parret med et stort mindreværd og en stærk frygt for at få fiasko, vil den hurtigt underminere ens troværdighed.

Det der venter bag vreden er et arbejde, langt større end de andres, og en stor risiko for at tage fejl. De moderne medier og måden de bliver ledet og produceret på har ensrettet journalisternes bevidsthed. Journalisten der skulle være fuldstændig fri, selvstændig og uafhængig er blevet et flokdyr. Ude af stand til at følge sin egen intuition, bange for at træde ud af det spor dyrene foran ham har trådt. Han går hvor der er sikkert at gå, han skriver det der er sikkert at skrive. Han er fuldstændig uden for fare, der er ingen risiko for at han skriver noget, de andre ikke også har skrevet. Når han vender hjem og læser de andres artikler, kan han ånde lettet op. De har skrevet det samme, altså har han ikke taget fejl.

Tage fejl tør ingen mere. Måske er det derfor, de alle gør det. ■

**Fra "Rejsen til Amerika - og andre vilde skud",
Ajour 2006
Bragt med forfatterens tilladelse.**

**Rabat på aviser til
undervisning www.aiu.dk**

Kender du

**Af nyhedschef Christian Jensen
Berlingske Tidende**

Det er egentligt ikke så svært. Vi kan jo bare spørge os selv: Hvor mange nydanskere kender du? For mit eget vedkommende er svaret én, og det antal er nok ikke væsentligt under gennemsnittet for udøvende danske journalister.

Er det et problem? Ikke nødvendigvis, men det er en væsentlig del af forklaringen på, at nydanske kilder er underrepræsenteret i såvel den trykte som i den æterbårne danske presse. Journalistik er jo ofte baseret på, hvad den enkelte reporter snapper op i sin dagligdag, hører til en fest eller taler om i omklædningsrummet efter en fodboldkamp.

Hvis man ikke har kontakt med den nydanske del af befolkningen, ja så er det selvsagt lidt vanskeligt at snappe noget op fra den kant. Det giver sig selv.

En anden – og måske væsentligere forklaring – er, at nydanskerne gennemsnitligt ikke har det samme uddannelsesmæssige niveau som etniske danskere. Derfor er der i denne gruppe ikke så mange af de såkaldte ekspertkilder - dem, der gennemfører undersøgelser eller på anden vis har adgang til at udlægge den tekst, som medierne viderebringer. Uanset om man af politiske grunde bryder sig om det eller ej, så er det en kendsgerning.

Jeg kan ikke huske, hvornår Berlingske Tidende sidst har bragt en nyhedsartikel, hvor en bærende kilde har været nydansker, og uden at jeg vil tale på mine kollegers vegne, så tror jeg ikke, Berlingske Tidende adskiller sig væsentligt fra andre medier.

Er det et problem? Ud fra en samfundsmæssig betragtning er det selvfølgelig ikke optimalt, at en så stor del af befolkningen – ca. fem procent – ikke er repræsenteret i medierne i

en nydansker?

Nydanskere er stærkt underrepræsenteret som kilder i danske medier. Vi hører stort set kun om dem, når der er problemer med integration og vold. Er det et problem for medierne?

nævneværdigt omfang. Og når de er, så er historierne oftest tæt forbundet med problemer. Med integrationen. Med kriminalitet. Med religiøs radikaliserings.

Den tilstand er ud fra ethvert tænkeligt menneskeligt og samfundsmæssigt standpunkt ulykkelig. Men hvad kan medierne gøre ved det? Og skal medierne gøre noget ved det?

Kilder skal have konkret viden

Mange redaktører mener ubetinget ja. De foreslår kvoteordninger, der skal sikre, at nydanskerne oftere kommer til orde som ekspertkilder. Forslaget er blevet gentaget igen og igen i debatten, men jeg har endnu til gode at høre om et medie, der har indført det. Andre mener, at danske mediearbejdspladser bør ansætte en fastsat procentdel nydanskere som journalister.

Begge forslag lyder umiddelbart besnærende og sympatiske, og det kan sagtens være, at dele af forslagene kan være fornuftige. Men i sin rene form er de begge stærkt problematiske. Lad mig forklare ud fra et konkret eksempel.

Berlingske Tidende har opsnappet en ny statistik, der tilsyneladende godtgør, at den grove vold i samfundet helt overraskende er stærkt faldende. Den historie skal vi have valideret og kommenteret af en ekspert på området, før vi kan skrive historien. Hvis vi havde indført et kvotesystem, så skulle vi ved udvælgelsen af kilderne tage hans eller hendes oprindelsesland i betragtning, og i yderste konsekvens kan det blive styrende for kildevalg. Dermed har vi bortkastet princippet om,

at vi altid vælger kilder ud fra, hvilken konkret viden, de har på området – ikke ud fra politisk observans, etnisk oprindelse eller noget som helst andet hensyn.

Jeg sætter tingene på spidsen, jeg ved det, og ingen redaktør vil selvfølgelig gennemføre et sådan system. Men idet man indlader sig på en kvoteordning, så åbner man for, at der er andre hensyn end det sandhedssøgende, der styrer mediernes kildevalg. Journalister må aldrig servicere særinteresser, hvad enten de er politiske, økonomiske eller etniske. Dermed har vi forladt den uhildethed, der er hele grundlaget for, at læserne og seerne skal nære tillid til de fremlagte oplysninger.

Ville man ikke kunne løse problemet ved at ansætte nydanskere på medierne? Jo, det vil helt sikkert have en positiv effekt. På Berlingske Tidende læser vi ansøgninger fra nydanskere med stor omhu. Men hvorfor har vi så ikke én eneste ansat, for det har vi nemlig ikke. Det enkle svar er: De har ikke været de bedst kvalificerede. På Berlingske Tidende er hverken køn eller hudfarve afgørende for at få et job. Det kan spille en positiv rolle, men kvalifikationerne er altid det udslagsgivende, og sådan vil det forblive med at være. Ikke mindst af hensyn til nydanskerne.

Hvorfor? Fordi vi aldrig vil kunne sige, at du er ansat, fordi du er den dygtigste. Du er ansat, fordi du er nydansker. Det er jo i virkeligheden en utilsigtet blød kynisme, der vil blive resultatet af begge disse forslag. Til ugunst for nydanskerne og til ugunst for journalistikken og den offentlige debat. For medierne må aldrig servicere særinteresser, hvad enten de er økonomiske, politiske eller etniske. ■

- *www.*
- **Opgaver til artiklen på:**
- **www.aiu.dk/prent**
-
-

SANDHED

er det vi kan blive enige om

*Af lektor Helle Nissen Kruise
Danmarks Journalisthøjskole
Journalistisk redaktør af online-magasinet
eJour om netjournalistik*

Hedder landet sydvest for Danmark Holland eller Nederlandene? Hvis du slår op i Wikipedia, kan svaret afhænge af, om du spørger om mandagen eller tirsdagen.

I dette verdens største brugerdrevne online-leksikon udkæmper 'hollænderne' og 'nederlænderne' vældige slag. Både i den danske og engelsksprogede udgave. Så snart den ene fløj har skrevet på lande-opslaget, kommer den anden fløj brusende og retter til sin ønskede version. Kampen varer ved i lange perioder. Af og til spærres stedet midlertidigt for ændringer, men så snart der lindes på låget, møder kamphanerne med usvækket energi.

Prøv selv at gå ind i Wikipedia på dansk (da.wikipedia.org) og på engelsk (en.wikipedia.org), skriv 'Holland' i søgefeltet og klik så inde på siden på historik/history øverst på siden. Her er hundrevis af ændringer oplistet.

Sommetider fristes man derfor til at sige, at sandhed er det, vi kan blive enige om!

Den satiriske Uncylopedia kommenterer stri- den ved at henvise fra Nederlands til Holland. (uncyclopedia.org/index.php?title=Netherlands&redirect=no)

Gad vide om netbrugere over hele kloden kan gennemskue satiren, når sidens kort reducerer Danmark til Færøernes omfang?

Konkurrent til Wikipedia

De store emner kan udløse krige, men er heldigvis også ofte nemme for netbrugere at gennemskue. Faren for at tage fejl af kilderne lurer mere i de emner, som kan have deres fejl i fred i måneder, inden folk, der ved besked, kommer forbi og retter.

Man kan udmærket begynde sin research hos Wikipedia, hvor der er masser af inspiration og gode ideer med forslag til deres udvikling. Men det skulle nødig være her, man slutter researchen.

I nær fremtid kan vi få et nyt alternativ, for nettet er ved at blive udvidet med en ny Wikipedia, Citizendium (citizendium.org/), skabt på initiativ af Larry Sanger, som også var med til at stifte Wikipedia. Han vil bygge et leksikon, hvor eksperter får langt større indflydelse, samtidig med at der stadig appelleres til stor brugerdeltagelse.

Dermed fokuseres der på mange netmaterialers svage punkt, den manglende kritiske redigering, og måske med et initiativ, der ad åre kan reducere svagheden.

Behovet for kildekritik på nettet er i princippet ikke spor

■ **Over for stof på nettet er grundig kildekritik ekstra nødvendig, hvis vi skal undgå at blive fuppet.**
Tegning: Hans Chr. Andersen

anderledes, end når vi arbejder med andre slags materialer. Men på platforme som bøger, aviser, radio, undervisningsmaterialer etc. bliver stoffet typisk underkastet en kritisk vurdering af kolleger og redaktører inden offentliggørelse.

Det filter er ofte fraværende på nettet, og med dets nemme, billige publicering kan enhver hurtigt slå sig op som sin egen redaktør. Så nettet byder på de største løgne og manipulationer side om side med de mest fremragende, sande historier.

Med kildekritik lærer vi at skelne mellem de to ting.

Tjekliste

I min netguide Kildekritik (www.djh.dk/ejour/arkiv/Kildekritik.html), der løbende opdateres, er der en række råd til, hvordan trænede netjournalister kan teste netmaterialers troværdighed. De gengives her i komprimeret form:

- Stedet giver en præcis præsentation af netstedets ophavsperson(-er) med tydelig navngivning, mail-adresser og gerne med et cv.
- Stedets materialer er forsynet med dato og angiver dermed graden af aktualitet; gerne både en første publiceringsdato og evt. senere opdateringer.
- Stedet får en pil opad, hvis andre netsteder henviser til det. Tjek evt. selv ved at kopiere URL'en ind i fx Googles søgefelt og skriv "link:" foran URL'en uden mellemrum.
- Hvis stedet linker til ekstern information, er det med reelt vejledende links direkte til det relevante stof og ikke bare til fx en avisforside. Manglende linking kan signalere, at skribenten vil sløre sin afskrift af andres arbejde eller har lavet en så upræcis gengivelse, at skribenten kvier sig ved at henviser til originalmaterialet.
- Det behersker sit eget sprog uden sjuksk og mange stavfejl. ▶

- Det orienterer om, hvordan det håndterer persondata (cookies mv).
- Evt reklamer/sponsorer på netstedet holdes skarpt adskilt fra det redaktionelle indhold.

Netstedets URL

Når jeg undersøger et nyt netsted, har jeg også ofte nytte af at 'skrælle' stedets adresse (URL) bagfra. Jeg skal ofte igennem mange lag, før jeg når frem til .dk-navnet (hvis stedet er dansk) og dermed til udgiveren. Fx:

1. www.djh.dk/ejour/60/60GratisBaser.html#Altinget

Den URL sender os ind i en tekst, der fortæller om Altinget, et online-magasin om dansk politik.

2. www.djh.dk/ejour/60/60GratisBaser.html

Ved at skrælle ind til 'havelågen', ses, at teksten er del af en artikel om bibliotekers databaser, som lånere kan få adgang til fra den hjemlige computer.

3. www.djh.dk/ejour/60/

Skræller vi et lag mere, ser vi, at artiklen hører til i eJour nr 60, dec 06.

4. www.djh.dk/ejour/

Med næstsidste bid kommer vi til eJours aktuelle forside.

5. www.djh.dk/

Og sidste snit sender os frem til .dk-domænet og 'hovedkvarteret', dvs. Danmarks Journalisthøjskole.

Altså drejer det sig om en artikel offentliggjort i eJour nr 60, udgivet fra Danmarks Journalisthøjskole.

Desuden er Dk-Hostmaster (www.dk-hostmaster.dk) et nyttigt sted, hvis man leder efter svar på, hvem et dansk sted er registreret af. Der er også links til udenlandske domæne-databaser. Hos Dk Cert (www.cert.dk/cgi/landekoder.cgi) kan vi hurtigt tjekke landekoder og se, hvilket land et netsted stammer fra.

Fup og fiduser florerer

Netbrugere skal kunne gennemskue de falske netsteder, og her tænker jeg ikke så meget på historier om marsmænds landinger i Californien eller benægtelser af jødeudryddelserne. Eller på Wikipedias engelske udgave, som i nov. 05 hæv-

dede, at den norske statsminister havde siddet i fængsel for pædofili – informationer sendt fra en computer på en norsk skole.

Det bliver som sagt langt sværere, når svindlernes versioner lægger sig snært op ad den ægte version. Måske endog kopierer et netsteds layout og nogle af teksterne, bortset fra et manglende 'ikke' hist og her...

Prøv at kigge nærmere på disse steder. Hvor lang tid tager det at skelne mellem, hvad der er fup og fakta:

Verdenshandelsorganisationen

1. www.gatt.org

2. www.wto.org

Kemi-giganten Dow Chemical Company

1. www.dowethics.com

2. www.dow.com

OK, det er 2'erne, der er de ægte. 1'erne er indregistreret af de to satirikere the Yes Men (www.theyesmen.org) som fuppede med modeller til udbygning af tredjeverdenslande og 'lykkedes' så godt, at de blev inviteret til internationale konferencer som formodede repræsentanter for verdenshandelsorganisationen WTO. På 20-årsdagen for Bhopal-katastrofen, en kemi-katastrofe med tusinder af døde i Indien 1984, blev en af dem også interviewet live på BBC og proklamerede, at Dow nu påtog sig ansvaret for katastrofen. BBC-producere havde truffet sine aftaler via dowethics.com, som han havde antaget for at være koncernens netsted.

Eller hvad med et sted som www.petsorfood.com, hvor kunder kan vælge mellem babysæler, marsvin og adskillige hund racer - levende eller tilberedte... Den er IKKE for børn.

Og klassikerne:
www.whitehouse.ca/

www.whitehouse.com/
www.whitehouse.edu/
www.whitehouse.gov/ (officiel)
www.whitehouse.info/
www.whitehouse.net/
www.whitehouse.org/ (officiøs)
www.whitehouse.us/

Der er rige muligheder for at teste kildekritikken hos Museum of Hoaxes (www.museumof-hoaxes.com) og Urban Legends (urbanlegends.about.com), der begge rummer fine samlinger af falsknerier. Min yndling er BBCs aprilsnar om årets spaghetti-høst i en idyllisk alpedal. (www.museumofhoaxes.com/spaghetti.html)

Nettets billeder

Men billeder da? De kan da ikke lyve?

Jo såmænd, og selv om der måske ikke er manipuleret med selve billedet, så kan billedteksten gøre det til et falskneri. Det kan enhver medieredaktion fortælle pinagtige erfaringer om.

Fx illustrerede flere netmedier tsunamien i Thailand dec. 04 med fotos af turister, der betragtede en østkinesisk flodbølge flere år tidligere. Smarte fotosælgere må have tænkt, at en flodbølge er vel en flodbølge, og dermed blev avisernes mangelfulde kildekritik udstillet.

Kildekritikken var også fraværende, da en fupmagers fotogene, men falske billede af årets første nøgenudspring i Stockholms faldskærmsklub havnede på netforsiden af den store svenske avis Aftonbladet 11. maj 06. Billedet forsvandt hurtigt på Aftonbladets server, men det kan fortsat ses hos bladet Resume.

(www.resume.se/nyheter/2006/05/12/myto-man_blaste_aftonbladet/index.xml)

Sagen fik langt over 100 kommentarer, bl.a. denne sarkastiske: "Hm, vilket är egentligen värst? Att tidningarna själva hittar på nyheterna, eller att någon annan gör det åt dem...?" ■

NYHED

- IDE
- RESEARCH
- INTERVIEW
- FORMIDLING
- LAYOUT

De fem trin fører eleverne frem til en færdig nyhedsartikel.

Eleverne kan vælge opgaver, som tager hensyn til, at de lærer på forskellig måde.

Bogen er indtalt på to cd'er, som er placeret i lommer på indersiden af omslaget.

For elever fra 6. klasse og opefter.

Pris: 105 kr. -25 procent rabat ved bestilling af 20 stk. og derover.

Bestil bogen på www.aiu.dk/udgivelser

Avisen i Undervisningen
 Skindergade 7
 1159 København K
 Telefon: 3397 4000

Davs, nu skal du høre, hvad jeg gerne vil ha' dig til at sige ...

**Af journalist og kommentator
Kjeld Hybel, Politiken**

Det gælder om at narre læseren til at tro, det er en helt igennem seriøs historie, man har gang i. Og til det formål er det rart at have nogle kilder.

Først skal man have en idé. Den udvikles typisk på et redaktionsmøde, hvor en journalist siger noget i retning af:

»Det er sgu da for dårligt, at der ikke er nogen golfbaner på asylcentre. De sidder dér og rådner op uden at kunne svinge en kølle, det er umenneskeligt!«

»Enig! Det er regeringens skyld. Vi må have den ned med nakken«, siger en anden.

»Hvem skal vi ringe til«, spørger den første.

»En eller anden i Dansk Golf Union må kunne se, hvor diskriminerende det er. Og hvad med den radikale udlændingeordfører? Hun siger altid det, vi gerne vil høre«, svarer en tredje.

»Strålende«, konkluderer redaktøren. »Så kommer vi hele vejen rundt om den sag«.

En historie er født. Lige til at smide i avisen.

Og selv om eksemplet er ude på overdrevet, er mønsteret på ingen måde urealistisk. Vi journalister bruger i høj grad kilderne til at bekræfte vore egne eller avisens holdninger. Vi finder nogle, vi kan citere for at sige det, vi ikke selv kan sige, fordi vores artikler gerne skulle virke saglige og i en vis udstrækning objektive. Fair og afbalancerede, som vi siger.

Det er en forvrænget udgave af virkeligheden, vi på den måde får konstrueret. Og mærkeligt nok er der ikke ret mange, der gennemskuer os.

Nogle gør, heldigvis. En tredjedel af kilderne føler, at journalisten presser dem til at sige det, han eller hun gerne vil høre, viser en undersøgelse fra Center for Journalistik og Efteruddannelse. »Journalisten spurgte om det samme adskillige gange for at få et bestemt svar«, udtaler en af kilderne i undersøgelsen.

En anden siger: »Journalisten prøvede at dreje mine udtalelser, så de virkede mere negative«. Sådan er det. Vi ringer til en kilde for at få et bestemt citat i kassen.

Ikke altid, men ofte, og mest i de historier, som går under navnet 'nyheder'.

Det er tankevækkende, at to tredjedele af kilderne ikke regner den ud. Det er også interessant, at mange af dem synes, det er helt i orden. Det skyldes formentlig, at de har vænnet sig til det. Vi taler nemlig med de samme mennesker hele tiden, og da de fleste af dem godt kan se fidusen ved at komme i avisen, så finder de hen ad vejen ud af, hvad der gør os glade: Det korte, slagkraftige og mundrette citat, som passer lige ind i vores skabelon.

Vi har hver vores liste over folk, vi bruger i det uendelige – og lærer godt at kende.

De er stort set alle sammen mænd. De er politikere, forskere, direktører eller formænd for det ene eller det andet. Og vi nøjes næsten altid med at tale med dem i telefon ... hvilket i øvrigt er en god del af forklaringen på, hvorfor de fleste af vores historier er så dødssyge at læse. Det er ikke meget, man oplever igennem et telefonrør.

Hvis ham, vi ringer til, siger det forkerte, så ringer vi bare til en anden. Man kan altid finde én, der kan levere varen. Og skulle det gå helt galt, så interviewer vi en journalist – eller dropper kilderne helt og kalder det en 'analyse'.

Vi gør det ikke nødvendigvis, fordi vi er forudindtagede og vil have bekræftet vores egne holdninger. Det kan sagtens være mere ædle, journalistiske motiver, der driver os – jagten på den skarpest tænkelige vinkel. En historie, som er nem at forstå. Men uanset motivet bliver resultatet ofte en ejendommeligt skiveskåret udgave af verden. Vi levner ikke megen plads til nuancerne for slet ikke at tale om det overraskende og uforudsigelige. Det er alt for besværligt.

Det nemmeste er at bruge kildelisten som en automat, vi trækker citater i. De rigtige citater.

• **www.**
• **Opgaver på: www.aiu.dk/prent**

Sæt dagsordenen

Af journalist, cand. scient. pol

Lotte Hansen

Hvordan gør man, hvis man gerne vil i kontakt med en journalist og gerne vil have at det skal ende med en god placering i medierne?

Det er ikke noget problem, hvis man har råddent kød på køl eller har snydt med ejendomskontrakterne. I de tilfælde kan man ofte være sikker på, at journalisten nok skal ringe af sig selv. Til gengæld bliver det sjældent en super god samtale eller endnu værre en god artikel.

Kan man placere en historie

Hvis man opfylder de almindelige nyhedskriterier, kan man godt placere en historie i medierne. Der er kommet flere medier, og de konkurrerer på nyheder og på at være unikke, så en solohistorie givet eksklusivt til et medie kan ofte blive bragt, hvis historien er god nok. Nogle af de nye tendenser, forstærket af de nye gratisaviser, er, at historier, der er tæt på borgeren lettere lader sig placere end 'struktur-historier', hvor strukturelle forskelle i samfundet tematiseres.

Forbrug og livsstil er et voksende temafelt, og virksomheder har ofte held med at lade medarbejdere optræde som 'forbrugerrådgivere' i forskellige spørgsmål. Det gælder både inden for finansierings-, bolig- og livsstilsspørgsmål.

Cases

I min tid som presseansvarlig for forskel-

lige ministre og Forbrugerrådet har jeg ofte fået en nyhed i avi-

sen. Metoden var enkel, men gav ikke altid resultat. Man skal kunne tale journalistens sprog, lade være med at overdrive, og især hvis det er til tv have adgang til mulige cases, som kan illustrerer problemstillingen. Da by- og boligminister Lotte Bundsgaard indførte muligheden for, at beboere i almene boliger kunne vælge inventar til deres egen bolig, blev historien først rigtig god og illustrativ, da TV2 besøgte en mand i Ballerup, der selv havde valgt farve på sine fliser i badeværelset.

Forbrugerrådets ønske om øget oplysning om og regulering af hårfarver slog også først i gennem i pressen, da Rådet gav medierne eksempler på børn og voksne, der havde fået langvarige skader på ansigt og krop som følge af de farlige hårfarver.

Den indirekte dagsorden

Med det stigende antal medier og med den korte levetid for en nyhed er det at komme i pressen i sig selv ikke interessant. Det interessante er at sætte en dagsorden. Det kan godt være, at den dagsorden man er med til at sætte ikke direkte gavner ens sag i morgen, til gengæld varer den forhåbentligt længere. Dagsordenstilgangen kræver ikke blot, at dit parti eller din skole, virksomhed eller organisation har en god spindoktor, men snarere at man på alle niveauer er parate til at følge en strategi og til at italesætte sine idéer og handle efter dem. Det gælder altså ikke så meget om at snakke for sin syge moster med journalisten i morgen, men snarere om at tale med sin arbejdsplads og sine kontakter.

Det kræver, at man går et lag dybere ned i virksomhedens eller organisationens selvforståelse. Først og fremmest skal man nemlig vide med sig selv, hvad man gerne vil 'være kendt for'? Mange ►

**Undervisning i journalistik og aviser:
Se Journalistens Håndbog på www.avisnet.dk**

tror, at svaret på den slags spørgsmål giver sig selv, og netop derfor får de ofte sagt noget være sludder, når det lige pludselig optages på bånd eller udsendes 'live' i et eller andet medie. I virkeligheden kræver den slags, at man har gjort sig overvejelser om, hvad man grundlæggende går ind for og så handler derefter. Man kan opbygge netværk både blandt venner og fjender, nogle gange kan det at være enige om, at man er uenige være med til at få et emne på dagsordenen. Hvis man bare tør stå ved, hvorfor man mener dette eller hint, så gør det ikke så meget, at nogle mener det modsatte. En meningsforskel kan jo i sig selv være med til at synliggøre et tema og en problematik med dagsaktuelle eksempler. Og reelle meningsforskelle og deres synliggørelse er jo i sidste ende basis for demokratiet. ■

Kunsten at få

Af *journalist Stéphanie Surrugue, Politiken*

Bjarne Riis stirrede på mig, som jeg selv ville have stirret på en kakerlak.

CSC havde lige sendt den dopingmistænkte stjerneytter Ivan Basso hjem fra Tour de France med henvisning til løbets etiske kodeks.

Og nu spurgte jeg Bjarne Riis, hvordan han rent etisk så kunne forsvare at have sportsdirektøren Kim Andersen ansat på CSC, når han i sin tid var blevet dømt for doping fem gange?

Dét spørgsmål brød Bjarne Riis sig overhovedet ikke om. Faktisk blev han rasende på sin helt særlige, sammenbidte måde. Mere om det senere.

Selvfølgelig har Ajour bøger om journalistik!

"Find det på nettet" udkom i efteråret 2006 – allerede ude i 2. oplag.

Nettet bliver vigtigere som kilde. Hvordan finder man færre og bedre oplysninger hurtigt? Og hvordan tjekker man deres værdi?

Læs to erfarne journalisters konkrete råd om det vigtige emne. Pris: 228 kroner

Hvem tager initiativet? Hvem bestemmer? Flere og flere kilder er blevet professionelle – i en situation, hvor journalisterne har fået mere travlt – hvordan løses det dilemma? Tidligere pris 168 – pris i Prent: 98 kroner.

Og der er flere. Mange flere. Se dem på www.djh.dk

Forlaget
XJOUR
www.djh.dk/ajour
Danmarks Journalisthøjskole
Olof Palmes Allé 11, 8200 Århus N. Tlf. 89 440 440

mest muligt ud af kilden

Kilder er individer

Først skal vi lige have slået fast, at journalister i princippet – og helst også i praksis - skal kunne tale med alle slags mennesker. Og ikke mindst få dem til at give nogle svar, som læserne kan blive lidt klogere af. Derfor er et interview ikke en jævnbyrdig samtale, for informationen går kun én vej - fra kilden til journalisten. Og spørgsmålene går også kun én vej - fra journalisten til kilden.

Jeg forsøger altid at overholde fire grundregler, som - lidt firkantet – kan formuleres ret kort:

- 1) Brug kilder, som har forstand på det, de taler om - og som er troværdige.**
- 2) Vær altid venlig og kritisk - uanset om kilden er Anders Fogh Rasmussen eller en somalisk flygtning.**
- 3) Læg en spørge-strategi. Det gælder om at få mest muligt at vide!**
- 4) Behandl alle kilder på samme måde - nemlig individuelt.**

Alle kilder og alle interviewsituationer er nemlig vidt forskellige: Jeg har interviewet franske politikere og arabiske våbeneksperter, embedsmænd og landmænd, forfattere og forretningsmænd, små børn og gamle mennesker, millionærer og mennesker på sygedagpenge, en jysk astronom og en enkelt fynsk smugler - og alle mulige og umulige andre mennesker, som skal behandles ud fra deres situation, deres profession og ikke mindst deres erfaring med medier.

For hvert interview gør jeg mig klart, hvad jeg gerne vil have at vide. Jeg tænker over mine spørgsmål. Hvilken rækkefølge, jeg skal stille dem i. Forsøger at forestille mig, hvad kilden vil svare, og forbereder så uddybende spørgsmål.

Det er langt fra altid, jeg får stillet alle de spørgsmål, som står på min blok, men en grundig forberedelse giver mig ro til kunne forfølge interessante vinkler, som måske dukker op undervejs i interviewet.

Jeg koncentrerer mig om at lytte godt efter alt, hvad kilden siger. Og jeg forsøger at være opmærksom på tonefald og ansigtsudtryk, som måske siger noget mere eller noget andet end ordene, som kommer ud af kildens mund.

Groft sagt kan man dele kilderne op i nogle kategorier, som gør det lidt lettere at forberede sig:

KLOGE ÅGE: F.eks. en juraprofessor, en biolog eller en demokratiforsker. Her skal man typisk formidle kompliceret viden og oversætte forskersproget til jævnt dansk.

SKURKEN: F.eks. en bolighaj, der udnytter sine lejere, eller en politiker med en virkelig dårlig sag. Her skal man typisk stille konfrontative spørgsmål og insistere på at få svar, selv om kilden kan blive vred.

DEN PROFESSIONELLE: F.eks. en virksomhedsdirektør, formanden for en forening, en borgmester – kilder, som er ansat til eller valgt til at fremme nogle bestemte interesser. Her skal man typisk gennemskue kildens dagsorden og vurdere udtalelserne derefter – og ikke mindst høre modparten.

OFFERET: Mennesker, som oplever konsekvenserne af for eksempel politiske beslutninger eller naturkatastrofer. F.eks. den dødssyge kræftpatient, der står langt nede på ventelisten eller familien, som mistede sit hus i orkanen. Her skal man typisk forklare konsekvenserne af at stå frem i medierne og hjælpe kilden med at sætte ord på sin beretning.

Og Bjarne Riis? Jeg måtte presse ham for at få et svar. Stille spørgsmålet flere gange. CSC-bossen endte med at hvisle, at han stolede fuldt ud på Kim Andersen – og så kunne jeg ikke få flere interviews med Bjarne Riis resten af Tour de France... ■

■ Tal før du skriver

Talesproget trækker skrivningen i gang. Derfor skal eleverne fortælle, hvad de vil skrive, før de får lov til at gå i gang. Det lyder enkelt, men det kræver en kulturrevolution i skolen for at lykkes.

Af lærer Aslak Gottlieb

Undervisningskonsulent i Avisen i Undervisningen

”Stil afleveres d. 17/2”. Sådan står der vist på tavlen i mange klasselokaler på landets folkeskoler. Og når og hvis den bliver afleveret, hvad så?

Stilen bliver nærlæst af dansklæreren, som giver eleven sin faglige respons mundtligt eller skriftligt. Men er det kvalificeret skriveundervisning?

Ikke hvis man spørger danskfaglig konsulent på Pædagogisk Udviklingscenter i Helsingør Kommune, Inger-Lise Lund.

- Eleverne lærer for lidt af one-shotaflæveringer, hvor de starter skriveprocessen på et blankt papir i øverste venstre hjørne. Vi kunne lære meget af de professionelle skribenter.

Inger-Lise Lund taler for at skabe så autentiske skrivesituationer som muligt. Teksten skal som et minimum ”lade som om” den henvender sig til en konkret modtager. Et meget tydeligt mål med at skrive teksten motiverer eleverne til at skrive. Det samme gælder offentlighedsførelsen.

Skriftsprog er et fremmedsprog

I efteråret 2006 stod Inger-Lise Lund sammen med journalist og skrivecoach, Søren Søgaard, bag et danskfagligt udviklingsprojekt på tre Helsingør-skoler om journalistisk skrivning.

I den efterfølgende evaluering gav de deltagende lærere klart udtryk for, at der er behov for en

grundig indsats inden selve skriveprocessen.

Lærer Tanja Ehnevid-Kjær havde to 8. klasser med i projektet. Hun gjorde meget ud af at tale med eleverne om teksterne, før de fik lov til at skrive. Alle elever lyttede med, når skrivegrupperne fortalte hende, hvilke planer de havde med deres artikel.

- Samtalen bevidstgjorde eleverne om deres vinkel på artiklen. Men udbyttet af samtalen havde ikke været fagligt nok, hvis den var gået uden om mig. Fx skal man være fortrolig med genrerne, for at kunne stille de spørgsmål, som hjælper videre. Jeg er bange for, at hvis eleverne var blevet overladt til sig selv, så ville de spørge hinanden frem til ti forskellige vinkler.

Søren Søgaard har undervist lærere og elever i journalistisk skrivning i mange år, og for ham er coaching en helt central del af forarbejdet til skriveprocessen. Eleverne skal fortælle deres tekst, før de skriver den.

- Talesproget ligger meget tættere på kroppen og den højre hjernehalvdel end skriftsproget. Skriftsproget er det første fremmedsprog vi lærer. Derfor kan man ikke forvente, at nogen bare skriver derudaf uden at have fortalt, hvad det handler om først. Talesproget trækker skrivningen i gang.

Elevernes historier skal altså ”oversættes”. Og det kan eleverne, ifølge Søren Søgaard, lære at hjælpe sig selv med. Det er det, coaching handler om.

■ **Udviklingsprojektet "Skriveudvikling og journalistiske arbejdsformer for elever på de ældste klassetrin i folkeskolen" i Helsingør Kommune afvikledes i et samarbejde mellem Pædagogisk Udviklingscenter og Nordvestskolen, Hornbæk Skole og Borupgaardskolen. 7. til 9. klasserne og deres lærere blev undervist og coachet af Søren Søgaard inden selve avisprojektet.**

Coaching er målet

Coaching må ikke forveksles med princippet bag "ansvar for egen læring". Søren Søgaard pointerer kraftigt, at eleverne skal undervises i skrivning og coaching, hvis det skal lykkes.

- Læreren skal tage ansvar for egen undervisning, udtrykker han det provokatorisk.

- Coaching skal sættes som mål for undervisningen. Det er ikke et pædagogisk redskab i klasseværelset. Eleverne skal lære det, før avisprojektet går i gang. Først når målet er nået, bliver det et skrivedskab.

Tanja Ehnevid-Kjær har ikke arbejdet systematisk med coaching, men kan sagtens se læringsperspektiverne for sig.

- Det kræver god tid tidligt i forløbet. Måske kan eleverne ikke mærke fordelene umiddelbart, men det er en læringsproces. De kommer måske ikke til at tage ansvar for hinandens tekster, men skal finde ud af at coache sig selv. Det går ikke, hvis genren er ukendt for dem. Og de skal have erfaret, hvordan en lærer griber det an, før de selv gør det, siger hun.

Evalueringen af udviklingsprojektet i Helsingør Kommune viser klart, at der skal arbejdes systematisk med coaching, hvis det skal lykkes. Det havde ingen af de deltagende skoler gjort. Men lærerne var enige i, at coaching er en elevopgave, mens respons er en læreropgave.

Inger-Lise Lund er radikal i sin vurdering af situationen.

- Professionelle skrivedskaber som coaching er ikke almen seminarielærdom. Det kræver tid til efteruddannelse, siger hun.

I en 7. klasse sidder en dreng, som ikke er en succeshistorie. Han hører ikke til de slanke, og læreren fortæller, at han stort set ikke sætter ti ord sammen på et stykke papir, om man så betaler ham for det. Hans selvtillid som skoleskriver er i et rødt felt. Øvelsen med at skrive et portræt af naboen er i fuld gang, men han har intet på blokken.

"Du skriver ikke?" konstaterer jeg spørgende. Han dukker sig lidt, og hans blik viger ud. Det viser sig, at han ikke synes, han har noget at skrive om. Men han har dog en nabo. "Hvordan ser han ud?" Ole mener, at han er meget almindelig.

Jeg spørger videre: hvor gammel er han, hvor høj, har han hår på hovedet, hvad slags bukser har han på, lugter han, er han sur, har han mærkelige vaner, kan Ole lide ham, hvor længe har han boet der, går han med briller? Ole fortæller mere og mere, og da han kommer til brillerne, knækker han næsten sammen af fnis. Det viser sig nemlig, at naboen har mindst ti par briller af meget forskellig art, og at han endda har et par, som han kun bruger, når han går ud med skraldeposen. "Hvor står alt det her på din blok?" spørger jeg. Det gør det ikke. Ole mente ikke, at det kunne være interessant, når det var noget, han skulle skrive i skolen.

20 minutter efter har han skrevet et af de skarpeste og morsomste portrætter i klassen.

Uddrag af Søren Søgaard: "Dagdriveren og detektiven". Avisen i Undervisningen, 1998.

Gode spørgsmål at stille eleven før skrivningen:

Hvad handler din historie om?

Hvorfor skal jeg læse den?

Hvad er du mest tilfreds med?

Hvad er du utilfreds med?

Hvad har du tænkt dig at gøre nu?

Hvad har du brug for at tale om?

Hvad kan jeg hjælpe dig med?

Fra Søren Søgaard: "Dagdriveren og detektiven". Avisen i Undervisningen, 1998. ■

Hvor der ikke er en vej finder man en vej

**Af lektor Karin Breinholt
Frederiksborg Gymnasium**

Rubrik, vinkel, interview af erfaringskilder og beskrivelser på blokken. Der er rigeligt at holde styr på, når man er amatørjournalist og skal skrive en reportage eller en nyhed fra ide til færdig artikel på en og samme dag. Desto større er sejren, når den færdige artikel kan printes ud, klar til at møde en læser.

- Det var lærerigt at skrive en reportage ude i byen. Jeg har lært både interviewteknik og at skrive med en deadline. Det er mere realistisk end en normal skriveopgave, og det er godt for processen. Ordene kommer fra Casper Leikier, 1.r, kort efter deadline. Han har skrevet en reportage om hverdagen i en nedskæringsramt kommunal institution.

Han og de øvrige 78 hf-kursister får hjælp til skriveprocessen af de to professionelle gæstelærere fra Avisen i Undervisningen, journalist Christina Ove Holm og konsulent Aslak Gottlieb. De giver kursisterne en række praktiske råd vedrørende research og interview af forskellige typer kilder og betoner, at et grundigt forarbejde gør skriveprocessen lettere og sjovere:

- I skal have styr på, hvem sagen drejer sig om, og hvad der er sagens kerne. Jo mere I ved, jo lettere har I ved at stille spørgsmål. I skal vide præcist, hvad det er, I vil tale med kilderne om. Og I skal kunne færdiggøre sætningen "jeg vil fortælle at...", før I har en vinkel på jeres historie. Med det forarbejde kan I sætte jer til tasterne og skrive historien uden problemer, lyder det lovende fra de to professionelle.

- Puha, så godt forberedt er jeg vist ikke, mumler Amir Glavas fra 1.r og løfter øjenbrynene under strikhuen. Sjældent har så mange 1.hf-ere

■ **At skrive interessant til andre kan være svært. At skrive interessant i bestemte gener til bestemte målgrupper – oven i købet på tid – kan være nærmest uoverkommeligt for mange skoleelever. Men det kan lade sig gøre at gennemføre sådan en skriveproces og oven i købet have det sjovt undervejs. Det konkluderer 1.hf'erne på Frederiksborg Gymnasium og hf - lettere forundret - efter en professionel tilrettelagt journalistisk skivedag.**

været så koncentrerede. Om få minutter skal de ud og interviewe og indsamle iagttagelser til deres artikler.

På egen boldgade

Amir Glavas kan godt lide, at der er kontant afregning, hvis man mangler stof på blokken, når artiklen skal skrives:

- Det er fedt at komme uden for skolen. Her er du på egen boldgade, og det viser sig hurtigt, om du kan metoderne godt nok. Kan du ikke det, er du nødt til at finde ud af, hvordan du løser opgaven.

Amir skal interviewe en af de ansatte på Kontakten i Allerød - et sted, der hjælper unge med sociale problemer med at finde fodfæste i tilværelsen igen. Tilbage efter interviewet har Amir blokken fuld af notater. Christina Ove Holm lærer ham og de øvrige kursister, hvordan man undgår, at de mange halvfærdige noter på blokken "bliver kolde", og hvilke metoder man kan bruge for at finde historien på blokken. En af dem er at tegne historien via en såkaldt mind map. En anden går

Skrivekurset fungerer som det skriftlige forløb i hf, "hvor kursisterne arbejder med grundlæggende begreber og metoder af betydning for skriveproces og det færdige produkt" (læreplanen for dansk for hf, stk. 3.2)

Foto:
Ditte Smith.

ud på at fortælle sin vinkel og præmis for historien til en fremmed.

Træningen i at kommunikere sit budskab, så den lever op til genrekrav og læserens forventninger er en vigtig pointe med skrive dagen, mener Aslak Gottlieb:

- Den journalistiske skriveproces sætter fokus på en bevidst formidling. Man skal være god til at tænke som en læser. Man skal tænke: Hvordan opfatter min læser det her.

Brændt af

Flere af amatørjournalisterne må sande Christina og Aslaks ord om, at man kan blive nødt til at sadle om i sidste øjeblik.

- Det gik galt. Min kilde kunne ikke forstå dansk. Så fandt jeg et andet sted, men jeg mistede en masse tid, konstaterer Sabine Madsen, der dog stolt noterer sig, at hun har masser af godt stof til sin artikel om mænd på skønhedssalon.

Mikkel Als Ringheim blev simpelthen brændt af. Den p-vagt, han skulle følge rundt i byens

gader dukkede aldrig op. Men det lykkes ham ved en ihærdig indsats at skaffe et interview med en anden p-vagt, så der alligevel ligger en artikel ved deadline. En meget tilfredsstillende kraftpræstation. Caroline Livinstone Jørgensen er enig i, at det lønner sig selv at tage initiativet:

- Hvis der ikke er en vej, finder man en vej. ■

- *www.*
- *Inden skrive dagen har kursisterne skrevet små skrivelser med udgangspunkt i en kommunikations-situation. De har fx skrevet en scene med fokus på beskrivelse af et sted og dets mennesker, og de har omskrevet syndefaldsmyten til en nyhedsartikel.*
- *Fokus for dagen: at skrive i nøje definerede genrer til nærmere definerede læsere.*
- *Begge opgaver ovenfor samt programmet for skrive dagen kan findes på:*
- www.avisnet.dk/ogaver > *Undervisningsforslag*
- > *Det almene gymnasium*

Avisproduktion gav godt kammeratskab

9.a fra Søndermarksskolen i Vejle blev årets vindere i den ældste gruppe i aviskonkurrencen "Skriv til Avisen", som Avisen i Undervisningen står bag. Præmien er 25.000 kr. til en fælles skolerejse. Men præmien for 9.a er også et bedre sammenhold i klassen.

Af journalist Christina Ove Holm
Foto: Mads Hansen/Vejle Amts
Folkeblad

- Nej. Det er ikke rigtigt! Har vi virkelig vundet? Nej. Nu kniber jeg altså en tåre.

Det er Grethe Bech Andersen, der er klasselærer for 9.a på Søndermarksskolen i Vejle, der har svært ved at fatte, at det virkelig er hendes klasse, der netop har fået den glade nyhed, at de har skrevet den bedste avis i 8.-10. klasse gruppen i årets avis-konkurrence.

- Vi ryster alle sammen. Og så græder vi og griner på samme tid. Det er bare så dejligt. Og ved

du hvad? Jeg går på pension til sommer, så det her er den allerbedste finale, jeg kan ønske mig i min tid som lærer, siger Grethe Bech Andersen.

I baggrunden lyder der en hujen fra de 24 elever i 9.a.

- Jeg er helt oppe at køre! For selvom jeg synes, at vi har lavet en vildt god avis, så havde jeg aldrig regnet med, at vi ville vinde, siger Wisam Al Abed, som sammen med Trine Sørensen er chefredaktør for Kløverbladet, som vinderavisen hedder.

Årets tema var "Hvem bestemmer over naturen?", og det var der 1267 klasser med i alt 26.369 elever, der kastede sig over.

Antallet af elever er lidt lavere, end det har været i de senere år, hvilket formodentlig skyldes, at det naturvidenskabelige emne er sværere at gå til.

Men for 9.a på Søndermarksskolen var emnet ikke et problem.

- Eleverne er gået til den med krum hals og har lavet et kæmpe arbejde, siger Grete Bech Andersen.

Fælles projekt - fælles ansvar

Konkurrencens bedømmelseskomite var imponeret over, at 9.a's journalister på Kløverbladet har været omkring forskellige journalistiske genrer, blandt

andet ved at lave en rundspørge med børn, at skrive en god leder og at tegne en tegneserie. Og så har eleverne været meget ude ved kilderne. Blandt andet har de interviewet miljøminister Connie Hedegaard (K) og heksen Dannie Druehyld fra Rold Skov.

Grete Bech Andersen fortæller, at eleverne først lavede en brainstorm, som viste et helt enormt engagement. Alle fra klassen har været med enten som skrivere, redigerende, fotografer, layoutere eller redaktører.

Ud over at klassen er blevet dygtigere til disciplinen at skrive journalistisk, er de blevet rystet grundigt sammen. Og det var der et stort behov for.

- Ved skoleårets start blev vi lagt sammen med parallelklassen. Det har været lidt svært at lære hinanden at kende, og stemningen i klassen var ikke så god. Men så kom avis konkurrencen. Pludselig havde vi alle et ansvar, og vi blev nødt til at stå sammen for at få en god avis ud af det, siger Wisam.

- Klassens check på 25.000 kroner skal bruges til en rejse, måske til København, siger klasselæreren.

7.c fra Spangsbjergskolen i Esbjerg vandt i kategorien for 6.-7. klasse med deres avis, Drivhuset. De får også 25.000 kroner. Begge vinderklasser får overrakt præmien af bedømmelseskomiteens formand Ann Marker, vært på DR's "Viden Om" ved en festlighed på Københavns Rådhus. ■

Avisugen gør gymnasieelever interesserede i at læse avis

Uge 45 står i avisernes tegn på de gymnasiale uddannelser. Her kan elever og lærere på stx, hf, hhx og htx fordybe sig i virkeligheden uden for skolens mure. Hver klasse kan gratis modtage tre forskellige betalingsaviser hver dag fra mandag til fredag. Lærer Steffen Pabst fra Frederiksborg Gymnasium deltog for anden gang. Denne gang i faget dansk sammen med 2v.

AVISUGE 2006

**Af lektor Karin Breinholt
Frederiksborg Gymnasium**

- I Avisugen kan eleverne få kendskab til et medie, som mange af dem ikke selv opsøger, og flere bliver interesserede i selv at læse en avis, hævder dansklærer for 2.v på Frederiksborg Gymnasium og hf, Steffen Pabst. Hans klasse læser aviserne som et medieværk, en nyskabelse i den nye læreplan for danskfaget.

- Vi bliver bombarderet med overfladiske nyheder. Her er en sjælden mulighed for analyse og fordybelse, fremhæver Steffen, der bruger Avisugen og ugerne omkring den til at give eleverne metoder og analyse-redskaber, så de kan adskille de overfladiske medier fra de seriøse.

- Når eleverne sidder med tre forskellige aviser, bliver de

tvunget til at diskutere, hvordan hver enkelt avis prioriterer nyhederne. De lærer også om avisernes læserprofil og oplagstal og arbejder med afsendermodtagerforhold, og de diskuterer forskelle og ligheder mellem aviser i løssalg og abonnement, siger han.

Steffen følger forløbet op med at diskutere nyhedsformidling i tv. Her skal klassen sammenligne nyheder på public service-kanaler og reklamefinansieret tv.

Stort udbytte af aviserne

17 elever i 2.v ser hver dag en betalingsavis derhjemme. Alligevel fremhæver mange af dem, at de tre aviser, de har modtaget dagligt i Avisugen har givet dem nye oplevelser.

- Jeg har aldrig læst Information før, siger Michael Steffensen, som godt kunne lide ▶

AVISUGE 2006

avisen. Jimmie Abatzis synes den virker kold og farveløs, men fremhæver Wulffmorgenthalers tegneserie på bagsiden af Politiken og At tænke sig som ugens læsehits. Maria Grønnegaard Nielsen og Steeven Hegelund Spangsdorf er mest fascineret af de store forskelle på avisernes prioritering af stofområder og nyhedskriterier. Og Steeven har stornydte B.T.s 16 sider sportssektion.

Eleverne i 2.v ved, hvad de taler om. For de har gennemtygget aviserne for at kunne holde oplæg for hinanden. Som denne formiddag i november, hvor løsrevne avissider fra B.T., Information og Politiken hænger på tavlen i lokale 15. To drenge og to piger smækker en bunke aviser på katederet. De skal fortælle klassen om de fire vigtigste indenrigsnyheder i de tre aviser.

- B.T.s dækning af finanslovsforliget er sjov i forhold til Information og Politikens. Avisen dækker finansloven som en sportskamp med Pia Kjærsgaard som vinder, konstaterer Dorthe Rejkjær Pedersen. B.T. har prioriteret en mordsag som dagens forsidehistorie. Den er ikke væsentlig som sådan, men er valgt, fordi historien appellerer til følelserne, mener gruppen og henviser til B.T.s læserprofil.

- Dansk Folkeparti må have medietække, for de får meget dækning i alle tre aviser, fortsætter oplægsholderne og konstaterer,

at finanslovens hovedperson, Pia Kjærsgaard, er skildret mere som en snu ræv end som en sejrherre både på Politiken og Informations store forsidefotos.

- Information lægger vægt på analyse og virker mere seriøs end B.T. Men man skal fandeme være interesseret i politik og vide noget om finansloven på forhånd for at gide læse artikler med den opsætning, siger Anders Jensen som en kommentar til avisens diskrete layout.

Learning by doing

Elevernes fremlæggelser skulle være afsluttet for længst, men Avisugen og ugen efter blev afbrudt af elevstrejker nogle dage. I stedet for at læse i aviser, blev eleverne selv forsidestof med deres aktioner for en holdbar økonomi i gymnasierne. Desuden lå Operation Dagsværk midt i Avisugen. I alt endte 2.v med kun et moduls undervisning med aviser i selve Avisugen.

Til gengæld tyvstartede klassen Avisugen ugen før med at skrive portrætartikler. En uventet udfordring, der krævede ny viden om journalistiske genrer og det særlige journalistiske sprog. 2.v løste udfordringen ved at kikke tre professionelle journalister over skuldrene og systematisk gennemgå deres dagsaktuelle portrætter fra tre forskellige aviser. Fagudtryk, stofområder, genrer og nyhedskriterierne måtte læres via www.Avisnet.dk på Avisen i

Undervisningens hjemmeside. Så var eleverne ellers klar. Med alt for kort tid til deadline og krav om et portræt, der både i ord og foto tydeligt viste vinklen på historien, oplevede eleverne en anden måde at skrive på.

Kravet var, at artiklerne skulle give en udenforstående læser appetit på at læse, rubrikken skulle vise vinklen på historien, og sproget skulle være hurtigt, stramt og korrekt. Men processen med selv at skrive artikler gør eleverne bedre til at vurdere, hvordan aviserne løser deres opgave, mener dansklæreren.

Aviser i overflod

Steffen Pabst deltager afgjort igen næste år. Avisugen er et attraktivt tilbud både for lærere og elever, synes han. Og man kan opfylde læreplanens krav om at læse et medieværk i dansk på en spændende måde. Han ser dog gerne, at han selv kan tilrettelægge, hvilken uge klassen ønsker at modtage aviser.

- Aviserne flyder i en lind strøm i Avisugen, og med de mange nye gratis aviser er der en tendens til, at Avisugen ender som en karnevalsuge med aviser, der flagrer omkring alle vegne.

Steffen Pabst foretrækker et signal om mere kvalitet i ugen med betalingsaviserne.

- Det er jo unge mennesker, vi har med at gøre, og der er en risiko for, at de kommer til at forveksle de mange gratis betalingsaviser i uge 45 med reklametryksager - og behandler dem derefter. ■

Det pure opspín

Af lektor Johannes Fibiger
Silkeborg Seminarium

Ordet 'spin' stammer fra baseball, hvor kasteren kan give bolden et særligt skru, der gør det svært for modstanderen at ramme den. Denne konkrete sprogbrug blev i firserne anvendt metaforisk om det at skru en historie sammen, så den lander på den rette måde i medierne. I 1988 anvendte den engelske avis The Guardian for første gang ordet spindoktor, der i 1990'erne kom til Danmark.

Anvendelsen af spin i vore dages politik tages hyppigt op i klummer, ledere og programmer som 'Medier og mennesker' og 'Jersild & Spin'. Der er efterhånden udkommet en lind strøm af bøger om emnet, der også blev debatteret i forbindelse med magtudredningen for et par år siden. Men hvad med at spørge doktoren selv? Det gør Bo Bredsgaard Lund og Mads Christian Esbensen i deres interviewbog "Samtaler om spin – insiderberetninger om medier og politik".

Her interviewer de to redaktører, der selv er højtuddannede medierådgivere, det danske superligahold af spindoktorer plus den internationale stjerne sociologen Anthony Giddens. Rækken af spillere tæller bl.a. Billy Adamsen, Henrik Qvortrup, Søren Espersen, Michael Kristiansen, Michael Ulveman, Niels Krause Kjær, Morten Boje Hviid og Christopher, mens der sættes kritiske tacklinger ind af bl.a. Marianne Jelved, Jens Olaf Jersild og Roy Langer.

De to redaktører opererer med tre definitioner af spin: 1) Manipulation, 2) indhold contra form og 3) strategisk kommunikation. Alle deltagere skal definere spin ud fra denne triade, og de fleste vælger at kombinere 2 og 3, men lægge afstand til 1, fordi løgne næsten altid opdages, og troværdigheden og spillerummet for spin dermed forsvinder. Desuden får læseren indblik i spindoktorens hverdag, hans værktøjer og netværk og meget forskelligartede opgaver.

Ulempen ved at operere med de samme

basisspørgsmål er, at bogen som helhed bliver noget redundant. Først får man et resume over alle interviewofrenes udsagn, så læser man interviewene på langs, hvorefter der samles op. Bedst er bogen, når den enkelte spindoktor fortæller eller fremstiller en 'case'.

Redaktørerne mangler et journalistisk 'gen' og går ikke hårdt nok til interview-ofrene. Søren Espersen slipper for let fra Frevert-sagen og Arzrouni fra ulighedssagen. Michael Christiansen konfronteres ikke med sin telefonregning, og Ulveman udspørges ikke dybere om håndteringen af Muhammedkrisen. Fokus er i stedet på spindoktorens virke og kommunikationsteoretiske overvejelser.

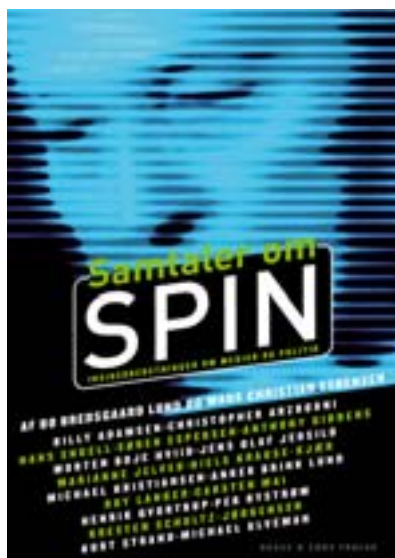
Derfor bliver interviewet med Giddens også bogens mest interessante, fordi der kommer et globalt perspektiv på den danske anedam, og de træk, de øvrige interviews afslører, viser sig at være generelle tendenser, der præger mange vestlige demokratiers vilkår i den globale medieverden.

Bogen afsluttes med en perspektivrig opsamling og en nyttig værktøjskasse for spindoktorer, hvor alle tidens buzzwords omhyggeligt forklares. Alt i alt er bogen læseværdig, og det er spændende at høre de mange insiderberetninger og refleksioner over det senmoderne opbrud i medier, politik og offentlighed.

Derfor giver "Samtaler om spin" som helhed spin-off. ■

■ **Bo Bredsgaard Lund og Mads Christian Esbensen: "Samtaler om spin – insiderberetninger om medier og politik"**

Haase og Søns Forlag. 376 sider. Pris: 299 kroner

Spændende bidrag – manglende sammenhæng

Af lektor Peter Hartmann
Hillerød Handelsskole

”Krigen i medierne, medierne i krig” er en bearbejdelse af det arbejdsblad fra Center for Medier og Demokrati (nr. 13, 2004), som forfatterne udarbejdede sammen med professor Stig Hjarvard - om mediernes dækning af invasionen i Irak i 2003. Arbejdsbladet var dengang særdeles interessant, og det er stadigvæk aktuelt. Modinet-projektet er afsluttet i 2006. Det opdateres ikke længere, men der findes stadig mange publikationer på netstedet af interesse for undervisere, især til undervisningen i samfundsfag på A og B-niveau.

Bogen er i mange henseender en forbedring i forhold til rapporten på nettet. Udgangspunktet er stadigvæk mediernes dagsordensættende funktion i en krigssituation, hvor medierne selv bliver en krigsskueplads, og de undersøgte medier (DR1, TV2, Jyllands-Posten, Politiken og Information) er de samme.

Problemet er, at bogen selv bliver en krigsskueplads – nemlig mellem forskellige teoretiske tilgange. De ni bidrag kommer aldrig til at tale tilstrækkeligt sammen.

De fem bidrag af redaktørerne, samt de to næste af Hanne Jørndrup og Camilla Dindler, handler om de danske mediers dækning af Irakkrigen med hensyn til journalisternes roller og arbejdsbetingelser, kildebrug og partiskhed, mens de tre sidste bidrag af Lars Nord, Rune Ottosen og Norbert Wildermuth handler om dækningen i svenske, norske og tyske medier. Ideen er umiddelbart fremragende.

Landenes forskellige indstilling til krigsdeltagelsen kunne give forskellig dækning i medierne, og i det omfang medierne afspejlede disse forskelligheder, kunne der siges noget mere præcist om saglighed og

■ **Nete Nørgaard
Kristensen og
Mark Ørsten (red.):
”Krigen i medi-
erne, medierne
i krig” Forlaget
Samfunds-
litteratur 2006
Pris: 298 kroner**

upartiskhed i dækningen. I bogen siger forskellene i de enkelte kapitler imidlertid mere om forskellige tilgange til emnet og forskellige metoder - end om mediernes forskellige dækning. Hvor de første fem kapitler baserer sig på et udførligt kvantitativt studium, er de tre sidste analyser af mere kvalitativ karakter. Det er interessant, at mediedækningen især i krigssituationer får en selvgenererende egenværdi, når f.eks. Tv-avisen i dækningen af invasionen i Irak i tre gange så mange tilfælde som normalt lader journalister interviewe journalister, men det kunne have kvalificeret analysen væsentligt, hvis det havde været muligt at sammenligne med dækningen i nabolandene. Det kan man ikke, da de sidste bidrag tydeligvis ikke er resultater af analyser inden for den samme forskningsramme.

Hver for sig er bidragene interessante og giver god dokumentation og mange gode ansatspunkter til større opgaver inden for dansk medie- og (især) samfundsfagsundervisning, og der ses en tydelig sammenhæng mellem udgangspunkterne i de første fem bidrag.

Bogen anbefales kraftigt til biblioteket og lærerens arbejdsværelse. Få evt. en forsmag på adressen: <http://www.modinet.dk/pages/TEMA/Irakrapport/Mediernesdaekningafkrigenirak.htm>. ■

Findes det, findes det her

Af lektor Johannes Fibiger
Silkeborg Seminarium

De fleste brugere logger direkte ind på Google, når de går på nettet. En undersøgelse af 12.000 brugere viste, at de i gennemsnit spilder et døgn om året på ikke at kunne finde rundt på nettet. Og du kender det selv, kære læser. Hvor tit har man ikke tilfældigt surfet rundt efter en bestemt information og spildt timer på irrelevante hits?

Det er der nu rådet bod på med en kompetent internetguide med titlen "Find det på nettet", skrevet af to drevne journalister, Michael Holm og Tommy Kaas. De har begge en fortid på Dicar, Center for analytisk journalistik, diverse dagblade og som undervisere i netsøgning for journalister. Altså folk, der ved, hvad de snakker om.

Bogen er pædagogisk opbygget med talrige 'skærmumps' og forslag til øvelser, der gør den oplagt som grundbog for bibliotekarer, lærere, studerende og ikke mindst journalister. Den er skrevet i et enkelt og klart sprog, prydet med gode cases og eksempler. Læserne slipper ikke for de nødvendige fagord, men de kan slås op i det forbilligt klare leksikon bagest. Endelig er bogen fyldt med gode links, som alle er fremhævet med blå skrift.

Hvad skal man så gøre, når man søger på nettet? Først og fremmest skal man gøre sig selv klart, hvad man leder efter. Dernæst vælg en søgemaskine, der passer til formålet. Fx er Google en fuldtekstmaskine, der gennemlæser alle tekster på nettet, mens Yahoo og Biblioteksnetguide er indeks-baserede, dvs. emnestyrede. Vil man søge alle sammensatte eller afledte ord, kan man anvende en trunkering. Det betyder, at hvis man søger 'hjerter*', får man også Hjerteforeningen og hjertestop eller hjerteoperationer.

I Googles søgefelt kan der stå 32 ord, og jo flere ord, man placerer der, jo mere præcis bliver søgningen, fordi Google finder

tekster, hvor alle ordene indgår. Skal ordene indgå i en bestemt rækkefølge, fx i et citat eller navn, sætter man citationstegn omkring. Minustegnet er et eksempel på en boolsk operatør, dvs. tegn, der angiver mængdefunktioner som 'og', 'eller', 'rækkefølge' mv.

En række af disse funktioner nås nemt ved at anvende 'avanceret søgning', der gør det muligt at kombinere kriterier om aktualitet, teksttype med emne- og stikord. Det er ofte fint at anvende flere søgemaskiner, fordi de på nettets stier finder forskellige hjemmesider, links og dokumenter. Fx er antallet af hits vidt forskellige. Man kan også målrette søgningen til et bestemt land, og i mange tilfælde kan man nå længere ved at bruge en database, som Google ikke forbinder med, fx Bibliotekernes Netguide eller Infomedia, som de fleste undervisere og studerende har fri adgang til.

Et særligt kapitel giver ti gode råd til at vurdere en hjemmesides troværdighed, et andet indblik i, hvordan man finder lukkede hjemmesider og gamle udgaver af reviderede hjemmesider. Desuden får man en grundig guide til skjulte hjemmesider og databaser, person og virksomhedsøgning herhjemme og i udlandet og et kursus i google-alert og tilsvarende nyhedstjenester.

Vil bogen være forældet, når den udkommer? Ja og nej. Nettet ændrer sig for hvert nanosekund, men grundprincipperne i navigationen består. En del af bogens nyttige links vil overleve tidens tand, andre forgå, men har man først lært at finde vej, finder man også udveje. ■

■ **Michael Holm og Tommy Kaas:**
"Find det på nettet"
Forlaget Ajour,
2006. 132 sider.
Pris: 228 kroner

Tryk på aktuelle temaer

■ Billigere end fotokopiering

Undervisningsavisen er en temabaseret avis på 16-24 sider med meget stof for få penge. Der er gratis adgang til avisens netdel www.undervisningsavisen.dk med opgaver, fotos, elevhenvendte links m.m.

■ I øjenhøjde med eleverne

Avisen er rigt illustreret med fotos, tegninger og grafik. Journalister fra Politiken har skrevet artiklerne direkte til eleverne i et sprog, de kan forstå. Det giver en formidling, som skaber identifikation og nærvær.

■ Sikrer fagligheden

Pædagogiske konsulenter er tilknyttet alle aviser og er sparringspartnere for avisens redaktør. Konsulenterne udarbejder alt undervisningsmateriale og sikrer, at *Undervisningsavisen* bliver et stærkt bidrag til undervisningen.

■ Ny avis om kulturmøder

I *undervisningsavisen kulturmøder* til dansk og samfundsfag i 8. - 9. klasse kan eleverne bl.a. læse om:

- Dansk humor set med Omar Marzouks øjne
  - Zainab - somalier i Danmark
  - 16-årige Sofie, der bor i Mexico
  - Rapperen Zaki, der både er dansk og egyptisk
- Sammen med et classesæt af *kulturmøder*, får du en dvd med syv flerkulturelle kortfilm og en musikvideo. Filmene, der alle er produceret af unge med noget på hjerte, supplerer indholdet i avisen, og sammen kan de danne grundlag for et spændende undervisningsforløb.

■ Optakt til filmfestival

kulturmøder er produceret i samarbejde med filmfestivalen Salaam DK, som løber af stabelen fra den 27. februar til den 9. marts 2007 i København. Avisen er oplagt at bruge som optakt til filmfestivalen.

Se avisen på www.undervisningsavisen.dk
Klassesæt på 30 eksemplarer
kr. 450,- ex moms

Nyt til dansk og samfundsfag i 8. - 9. klasse.

Dvd-film indlagt i avisen!*

* Ved køb af classesæt

Ja tak, jeg vil gerne købe ___ stk. classesæt af *kulturmøder*

Ja tak, send mig *Undervisningsavisens* nyhedsbrev på email: _____

NAVN

ADRESSE

SKOLE

POSTNR./BY

Gyldendal • Klareboderne 5 • 1001 Kbh. K. • Bestil også på tlf. 33 75 55 60 • fax 33 75 57 22
eller køb direkte på www.gyldendal.dk/uddannelse og få 4% online-rabat!

undervisningsavisen

...et samarbejde mellem Gyldendal og Politiken